

Raport na temat stanu pieczy zastępczej w województwie łódzkim

Opracowanie:
Stanowisko ds. adopcji i systemu pieczy zastępczej

Łódź, 2014

Regionalne
Centrum
Polityki
Społecznej w Łodzi

Spis treści

Wstęp.....	3
I. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej.....	4
II. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej.....	4
III. 3-letni powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej.....	6
IV. Rodziny pomocowe.....	7
V. Szkolenie kandydatów.....	8
VI. Rodzinne formy pieczy zastępczej.....	9
VII. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej.....	12
VIII. Porozumienia pomiędzy powiatami.....	14
IX. Pobyt dzieci do 7. roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.....	15
X. Zwiększenie pomocy finansowej.....	16
XI. Ponadgminne placówki wsparcia dziennego.....	17
XII. Ocena zmian wprowadzonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.....	18
XIII. Problemy i bariery ograniczające realizację zadań dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	22
XIV. Formy wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej.....	23
XV. Formy wsparcia osób usamodzielnianych.....	23
XVI. Współpraca z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego...24	
XVII. Ocena współpracy z instytucjami i podmiotami zajmującymi się wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą.....	26
XVIII. Podsumowanie.....	31
Spis tabel i wykresów.....	33

Wstęp

Wejście w życie z dniem 1 stycznia 2012 r. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 135, z późn. zm.) w znaczący sposób zmieniło dotychczasowy zakres działań w obszarze wsparcia rodziny oraz systemu pieczy zastępczej. Zmiany wprowadzone ww. ustawą dotyczą w szczególności: form wsparcia i współpracy z rodziną, organizacji systemu pieczy zastępczej oraz postępowania adopcyjnego.

Diagnoza procesów demograficznych i społecznych wskazuje, że jednym z najistotniejszych działań, które należy podjąć jest wzmocnienie potencjału i kompetencji rodziny, przez co możliwe będzie zachowanie jej integralności oraz podjęcie działań na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i doskonalenia, istniejącego już, instytucjonalnego systemu pieczy zastępczej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej umożliwiła wprowadzenie nowych, kompleksowych rozwiązań, stała się podstawą budowy nowego systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Wymaga to jednak od jednostek samorządu terytorialnego: gminnych, powiatowych i wojewódzkich wprowadzenia wielu zmian organizacyjnych, zbudowania nowych struktur, odpowiedniego przygotowania zasobów kadrowych oraz szeroko rozumianej współpracy wielu środowisk i instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny.

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ww. ustawy, system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Próbę rozpoznania stanu i możliwości aktualnie funkcjonującego systemu opieki nad dzieckiem w powiatach województwa łódzkiego umożliwiły badania ankietowe skierowane do 24 Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie – jednostek za pośrednictwem, których realizowane są zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej.

Dane zawarte w niniejszym opracowaniu podane są według stanu na 31 marca 2014 r.

I. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej

Zgodnie z art. 182 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej wykonuje starosta za pośrednictwem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania.

W województwie łódzkim na terenie każdego powiatu działa jeden organizator rodzinnej pieczy zastępczej, którym zostało wyznaczone Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, a w miastach na prawach powiatu Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej lub Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. Zatem, na terenie województwa działa 24 organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

II. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza, jako istotny element pomocy i wsparcia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Jak pokazuje niniejsze badanie, nie we wszystkich powiatach województwa łódzkiego zostali zatrudnieni koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Spośród 24 powiatów tylko powiat zduńskowolski nie zatrudnia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Łącznie na terenie województwa zatrudnionych jest 70 koordynatorów. Najwięcej, bo 24 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, zatrudnia Miasto Łódź.

Z badań wynika, że na jednego koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej przypada średnio od 5 do 32 rodzin. Najmniej rodzin zastępczych na jednego koordynatora, bo tylko 5 przypada w powiecie pajęczańskim. Jeden powiat nie spełnia wymogu art. 77 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który określa że „koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 30 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka”. Najwięcej rodzin na jednego koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej przypada w powiecie skierniewickim - 32 rodziny.

Respondenci podkreślają, że większa liczba koordynatorów umożliwi nie tylko wsparcie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka ale daje również możliwość wnikliwszego monitorowania sytuacji dzieci umieszczonych w tych formach opieki oraz szybkiej reakcji w przypadku pojawienia się trudności. Wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej przyznawane na wniosek rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka ma zapewnić poczucie

bezpieczeństwa oraz wspierać w rozwiązywaniu problemów dotyczących opieki i wychowania powierzonych dzieci.

Należy pamiętać, że zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej od 1 stycznia 2015 r. zarówno rodziny zastępcze jak i rodzinne domy dziecka, na ich wniosek, obejmuje się opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela 1. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej według powiatów

L.p.	Powiat	Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka przypadających średnio na jednego koordynatora
1.	bełchatowski	4	26
2.	brzeziński	1	29
3.	kutnowski	3	13,3
4.	łaski	1	23
5.	łęczycki	1	20
6.	łowicki	3	30
7.	łódzki wschodni	3	30
8.	opoczyński	1	26
9.	pabianicki	2	23
10.	pajęczański	5	5
11.	piotrkowski	3	30
12.	poddębicki	1	12
13.	radomszczański	2	29
14.	rawski	1	30
15.	sieradzki	2	15
16.	skierniewicki	1	32
17.	tomaszowski	1	15
18.	wieluński	1	30
19.	wieruszowski	1	22
20.	zduńskowolski	0	0
21.	zgierski	4	11
22.	M. Łódź	24	28,3
23.	M. Piotrków Tryb.	4	29
24.	M. Skierniewice	1	16
Ogółem		70	-

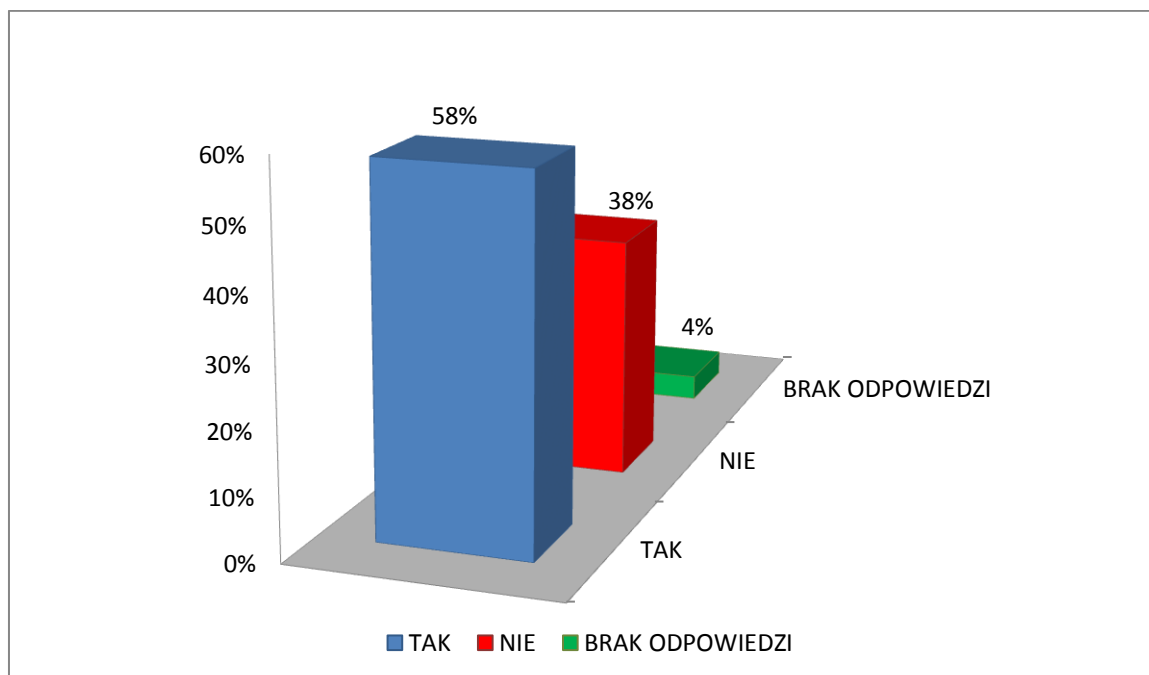
Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Prawie 40% respondentów wskazuje, że liczba aktualnie zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej nie zabezpiecza występujących potrzeb. Istnieje duża potrzeba zwiększenia ich liczby. Jako przyczynę tej sytuacji respondenci najczęściej wskazywali:

- niewystarczające środki finansowe, które uniemożliwiają zatrudnienie koordynatorów;
- stale wzrastającą liczbę nowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka,

które wymagają wsparcia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- zwiększającą się liczbę rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, już istniejących, a wymagających wsparcia i pomocy koordynatora.

Wykres 1. Czy liczba aktualnie zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w Państwa opinii zabezpiecza występujące w tym zakresie potrzeby?

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

III. 3-letni powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej

Podstawę opracowania i realizacji 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych stanowi art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

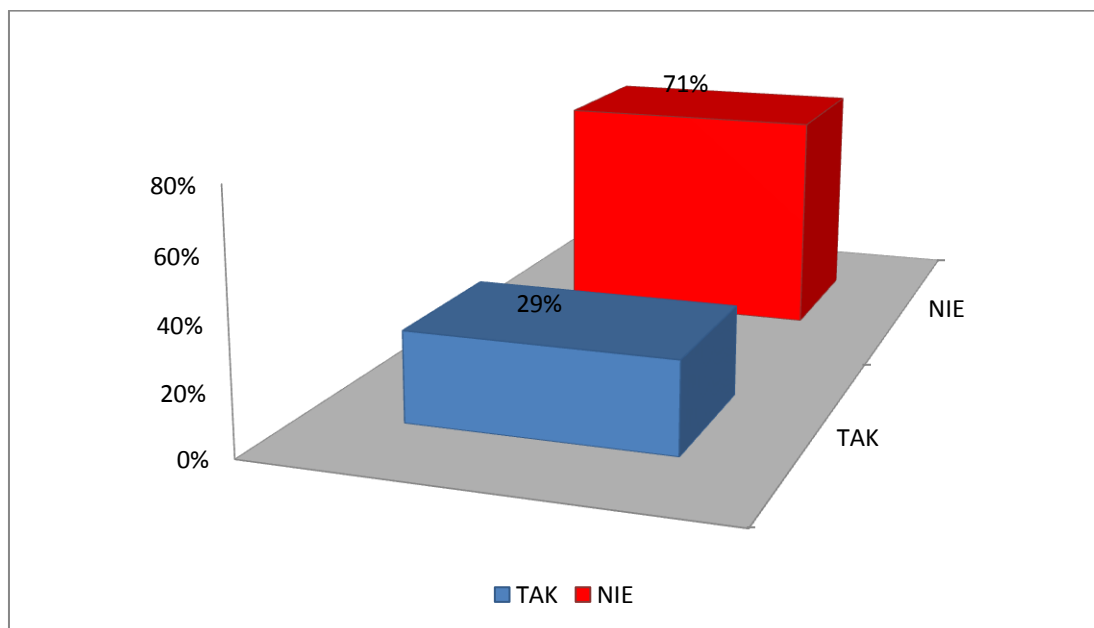
Jak wynika z udzielonych odpowiedzi wszystkie powiaty z terenu województwa łódzkiego opracowały i realizują 3-letnie programy dotyczące rozwoju pieczy zastępczej. Konieczność opracowania programów, niejako spowodowała przygotowanie lokalnej koncepcji funkcjonowania systemu pieczy zastępczej oraz wyznaczenie kierunków działań w tym obszarze.

IV. Rodziny pomocowe

Nowym, ważnym elementem wsparcia rodzinnych form pieczy zastępczej jest możliwość powołania tzw. rodziny pomocowej. Rodzina pomocowa jest powoływana w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Piecza zastępcza nad dzieckiem może być powierzona rodzinie pomocowej w szczególności w okresie czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem, udziałem w szkoleniach, pobytem w szpitalu, nieprzewidzianych trudności lub zdarzeń losowych. Należy pamiętać, że wsparcie rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka przez rodzinę pomocową jest możliwością a nie obowiązkiem.

Z przeprowadzonych badań wynika, że rodziny pomocowe funkcjonują tylko w 7 powiatach województwa łódzkiego tj. w powiecie, bełchatowskim, brzezińskim, radomszczańskim, sieradzkim, tomaszowskim, zgierskim oraz w Mieście Łodzi. W pozostałych 17 powiatach, rodziny pomocowe nie zostały powołane. Na pytanie dlaczego na terenie powiatu nie funkcjonują rodziny pomocowe, najczęściej udzielaną odpowiedzią było: nie ma takiej potrzeby gdyż rodziny zastępcze nie występowały z takim wnioskiem oraz brak kandydatów na rodziny pomocowe. Z zebranych danych wynika, że łączne powołanych było 26 rodzin pomocowych, co w skali całego województwa nie stanowi zbyt dużej liczby.

Wykres 2. Czy na terenie Państwa powiatu funkcjonują rodziny pomocowe?

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

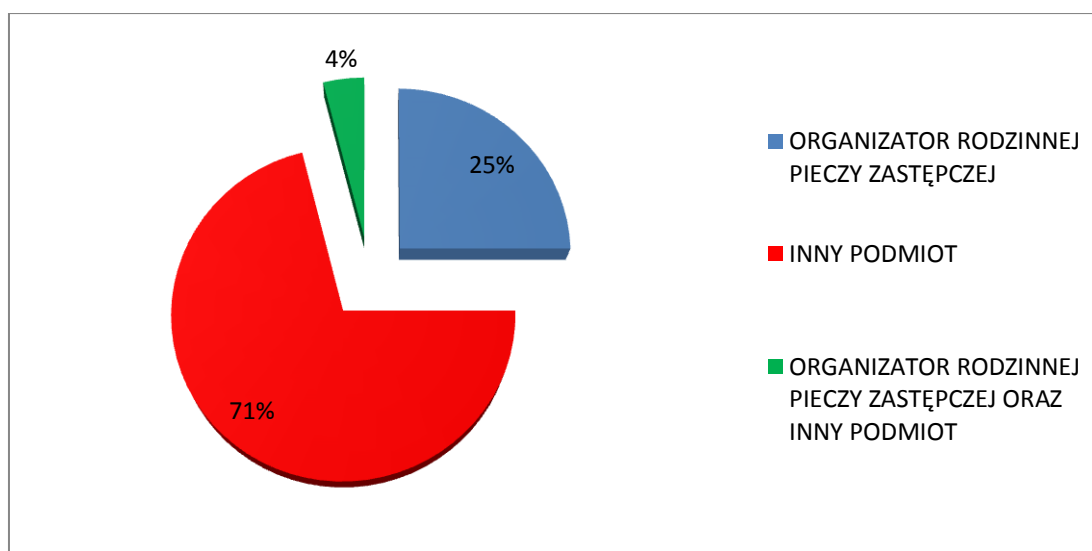
Ponad 33% respondentów jest zdania, że liczba funkcjonujących w powiecie rodzin pomocowych jest wystarczająca w stosunku do występujących potrzeb, 25% jest przeciwnego zdania, a prawie 42% nie udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie.

V. Szkolenie kandydatów

Szkolenie rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka stanowi jeden z istotnych elementów rodzinnej pieczy zastępczej. Szkolenia prowadzone są na podstawie programów szkoleniowych zatwierdzonych decyzją Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Z przeprowadzonego badania wynika, że w 23 powiatach województwa łódzkiego, organizowane są szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego. Jedynie powiat wierszowski nie organizuje szkoleń. Jako przyczynę braku organizacji szkoleń Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wieruszowie podaje: brak osób uprawnionych do przeprowadzenia takich szkoleń oraz zbyt mała liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Szkolenia w powiatach: bełchatowskim, brzezińskim, kutnowskim, łowickim, radomszczańskim oraz sieradzkim prowadzone są przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W powiecie poddębickim szkolenia prowadzone są zarówno przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej (w przypadku rodzin zastępczych spokrewnionych) jak i przez inny podmiot. W pozostałych powiatach województwa łódzkiego szkolenia prowadzone są przez podmiot zewnętrzny.

Wykres 3. Podmioty prowadzące szkolenia

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

VI. Rodzinne formy pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze

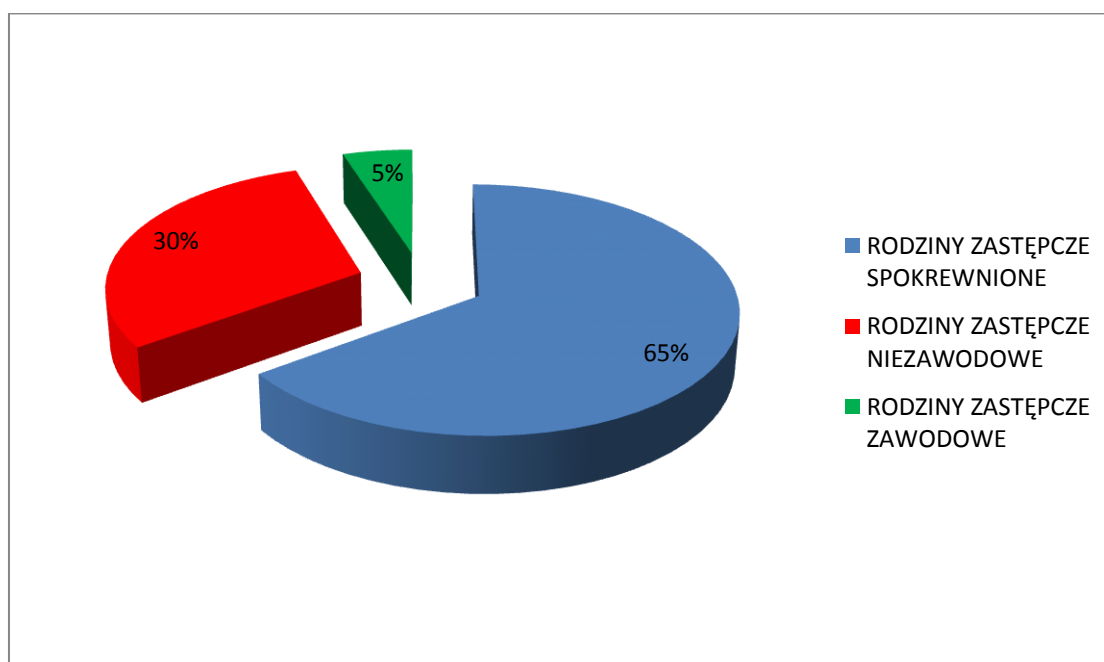
Na dzień 31 marca 2014 r. na terenie województwa łódzkiego funkcjonowało 3119 rodzin zastępczych, w tym: 2041 rodzin zastępczych spokrewnionych, 930 rodzin zastępczych niezawodowych, 65 rodzin zastępczych zawodowych, 50 rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, 20 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych oraz 13 rodzin zastępczych zawodowych wielodzietnych. Najwięcej rodzin zastępczych funkcjonuje w Mieście Łodzi, a następnie w powiecie radomszczańskim oraz zgierskim.

Tabela 2. Liczba rodzin zastępczych według powiatów

L.p.	Powiat	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	Rodziny zastępcze zawodowe wielodzietne	Rodziny zastępcze ogółem
1.	bełchatowski	68	38	3	5	0	2	116
2.	brzeziński	17	19	2	2	0	1	41
3.	kutnowski	90	46	7	2	0	0	145
4.	łaski	29	19	0	0	0	0	48
5.	łęczycki	35	19	0	1	0	4	59
6.	łowicki	57	26	5	0	0	0	88
7.	łódzki wschodni	57	27	6	2	1	0	93
8.	opoczyński	32	20	5	1	0	0	58
9.	pabianicki	115	57	1	0	2	1	176
10.	pajęczański	14	16	0	0	0	0	30
11.	piotrkowski	74	17	3	0	0	0	94
12.	poddębicki	17	18	1	0	0	0	36
13.	radomszczański	154	48	1	4	1	2	210
14.	rawski	27	17	0	0	0	0	44
15.	sieradzki	79	47	5	1	1	0	133
16.	skierniewicki	20	11	1	0	0	0	32
17.	tomaszowski	92	44	0	3	0	0	139
18.	wieluński	39	24	0	0	0	0	63
19.	wieruszowski	25	10	1	0	0	0	36
20.	zduńskowolski	68	20	0	0	1	0	89
21.	zgierski	122	68	7	3	1	0	201
22.	M. Łódź	684	269	16	24	12	1	1006
23.	M. Piotrków Tryb.	90	25	1	0	1	0	117
24.	M. Skierniewice	36	25	0	2	0	2	65
Ogółem		2041	930	65	50	20	13	3119

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Wykres 4. Struktura rodzin zastępczych w województwie łódzkim

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Z zestawień statystycznych wynika, że w rodzinach zastępczych przebywało 4297 dzieci, w tym: 2665 w rodzinach zastępczych spokrewnionych, 1193 w rodzinach zastępczych niezawodowych oraz 439 w rodzinach zastępczych zawodowych.

Tabela 3. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych według powiatów

L.p.	Powiat	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	Rodziny zastępcze zawodowe wielodzietne	Rodziny zastępcze ogółem
1.	bełchatowski	89	51	12	12	0	9	173
2.	brzeziński	19	22	7	2	0	6	56
3.	kutnowski	126	58	31	8	0	0	223
4.	łaski	35	35	0	0	0	0	70
5.	łęczycki	44	23	0	1	0	20	88
6.	łowicki	77	32	17	0	0	0	126
7.	łódzki wschodni	62	34	16	3	1	0	116
8.	opoczyński	48	26	9	2	0	0	85
9.	pabianicki	144	64	3	0	4	5	220
10.	pajęczański	19	24	0	0	0	0	43
11.	piotrkowski	102	27	13	0	0	0	142
12.	poddębicki	24	32	3	0	0	0	59
13.	radomszczański	223	50	4	27	2	7	313
14.	rawski	30	22	0	0	0	0	52
15.	sieradzki	115	64	13	3	3	0	198
16.	skierniewicki	25	16	4	0	0	0	45
17.	tomaszowski	121	64	0	8	0	0	193

18.	wieluński	59	34	0	0	0	0	93
19.	wieruszowski	31	15	4	0	0	0	50
20.	zduńskowolski	90	33	0	0	2	0	125
21.	zgierski	159	86	15	11	3	0	274
22.	M. Łódź	856	319	46	62	17	4	1304
23.	M. Piotrków Tryb.	122	33	2	0	1	0	158
24.	M. Skierniewice	45	29	0	6	0	11	91
Ogółem		2665	1193	199	145	33	62	4297

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Rodzinne domy dziecka

Tabela 4. Liczba rodzinnych domów dziecka oraz liczba umieszczonych dzieci według powiatów

L.p.	Powiat	Liczba rodzinnych domów dziecka	Liczba umieszczonych dzieci
1.	bełchatowski	0	0
2.	brzeziński	0	0
3.	kutnowski	0	0
4.	łaski	0	0
5.	łęczycki	1	5
6.	łowicki	0	0
7.	łódzki wschodni	1	6
8.	opoczyński	0	0
9.	pabianicki	0	0
10.	pajęczański	0	0
11.	piotrkowski	0	0
12.	poddębicki	2	12
13.	radomszczański	0	0
14.	rawski	0	0
15.	sieradzki	0	0
16.	skierniewicki	0	0
17.	tomaszowski	1	8
18.	wieluński	0	0
19.	wieruszowski	0	0
20.	zduńskowolski	1	7
21.	zgierski	2	12
22.	M. Łódź	9	55
23.	M. Piotrków Tryb.	1	5
24.	M. Skierniewice	0	0
Ogółem		18	110

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

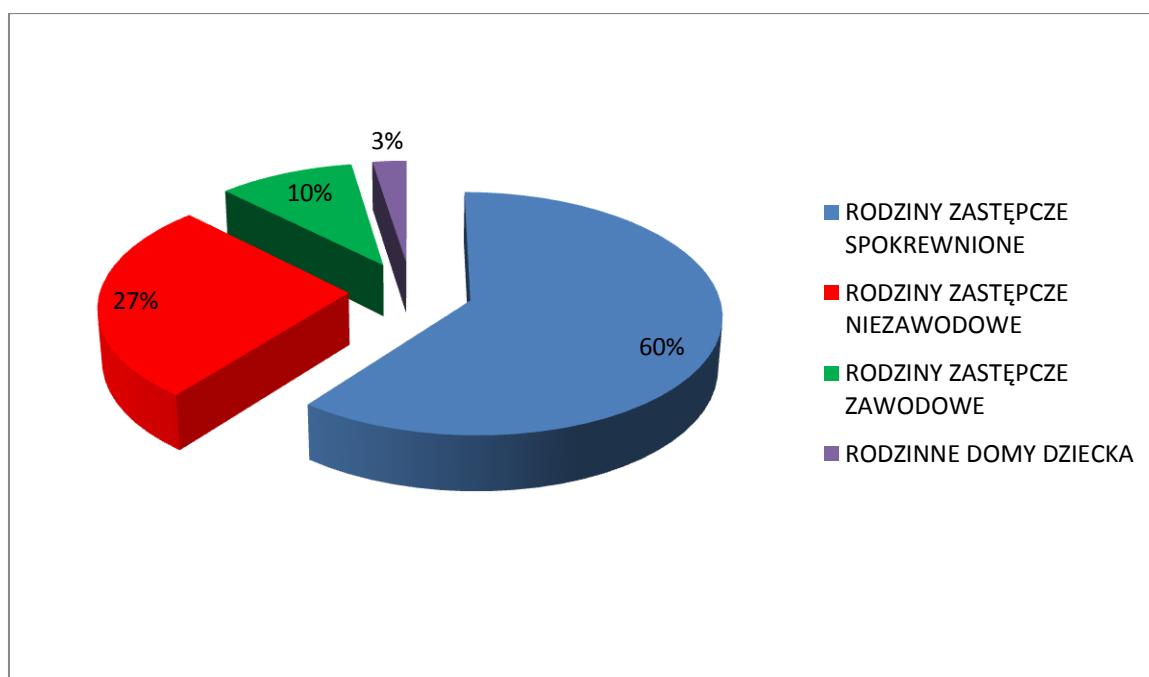
Nowa forma rodzinnej pieczy zastępczej jaką jest rodzinny dom dziecka, wprowadzona ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej funkcjonuje w powiecie: łęczyckim, łódzkim wschodnim, poddębickim, tomaszowskim, zduńskowolskim, zgierskim, M. Łodzi oraz M. Skierniewice. W 18 rodzinnych domach dziecka opiekę i wychowanie znalazło 110 dzieci. Należy podkreślić, że w wielu przypadkach rodzinne domy dziecka powstały z przekształcenia zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem wielodzietnych rodzin zastępczych

działających na podstawie ustawy o pomocy społecznej lub placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Struktura dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej

Najwięcej dzieci umieszczonych jest w rodzinach zastępczych spokrewnionych, które stanowią babcie, dziadkowie i rodzeństwo dziecka, zaś najmniej dzieci umieszczonych jest w rodzinnych domach dziecka.

Wykres 5. Struktura dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w województwie łódzkim

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

VII. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej

Na terenie województwa łódzkiego funkcjonuje 65 placówek opiekuńczo-wychowawczych, dysponujących 1269 miejscami. W powiatach: brzezińskim, łowickim, łódzkim wschodnim, poddębickim oraz radomszczańskim nie działa żadna placówka opiekuńczo-wychowawcza. W powiatach łęczyckim, opoczyńskim, pączęzańskim, piotrkowskim i wieruszowskim funkcjonują wyłącznie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego.

Z przedstawionych danych wynika, że na terenie Łodzi powstała pierwsza w województwie łódzkim placówka opiekuńczo-wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego, dysponująca 6 miejscami. To nowy, wprowadzony ustawą

o wspieraniu rodziny i systemie zastępczej typ placówki opiekuńczo-wychowawczej. W regionie działają tylko 2 placówki typu interwencyjnego. Należy jednak zaznaczyć, iż wiele placówek typu socjalizacyjnego dysponuje miejscami interwencyjnymi, co w znaczny sposób ułatwia zabezpieczenie dziecka doraźnej opieki. Budująca się struktura placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie łódzkim zmierza w kierunku zmian wyznaczonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Duże socjalizacyjne placówki przekształcane są w mniejsze, 14 osobowe (powiat tomaszowski) lub są likwidowane, a w ich miejsce powoływane są placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego (powiat piotrkowski). Tworzone są również nowe placówki rodzinnego (powiat wieruszowski). Podkreślić należy również, iż na terenie województwa funkcjonuje 19 placówek typu rodzinnego, dysponujących 145 miejscami. Choć tempo wprowadzanych zmian nie jest zbyt duże to kierunki tych zmian przyjęte przez wiele samorządów powiatowych są właściwe.

Tabela 5. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych według powiatów

L.p.	Powiat	Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego		Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu interwencyjnego		Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu specjalistyczno-terapeutycznego		Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego	
		Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc
1.	bełchatowski	2	56	0	0	0	0	0	0
2.	brzeziński	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	kutnowski	2	60	0	0	0	0	1	8
4.	łaski	1	20	0	0	0	0	0	0
5.	łęczycki	0	0	0	0	0	0	1	8
6.	łowicki	0	0	0	0	0	0	0	0
7.	łódzki wschodni	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	opoczyński	0	0	0	0	0	0	1	8
9.	pabianicki	5	81	0	0	0	0	0	0
10.	pajęczański	0	0	0	0	0	0	1	8
11.	piotrkowski	0	0	0	0	0	0	1	8
12.	poddębicki	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	radomszczański	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	rawski	1	30	0	0	0	0	0	0
15.	sieradzki	3	80	0	0	0	0	0	0
16.	skierniewicki	2	44	0	0	0	0	0	0
17.	tomaszowski	1	14*	0	0	0	0	4	32
18.	wieluński	1	30	0	0	0	0	0	0
19.	wieruszowski	0	0	0	0	0	0	2	14**
20.	zduńskowolski	1	30	0	0	0	0	0	0
21.	zgierski	2	60	0	0	0	0	2	16
22.	M. Łódź	19	448	2	75	1	9	6*	43*
23.	M. Piotrków Tryb.	2	60	0	0	0	0	0	0
24.	M. Skierniewice	1	30	0	0	0	0	0	0
Ogółem		43	1043	2	75	1	6	18	137

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

* dane pochodzące z miesiąca maja 2014 r., ** dane pochodzące z miesiąca września 2014 r

VIII. Porozumienia pomiędzy powiatami

Powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka lub placówka opiekuńczo-wychowawcza, zawiera z powiatem zwracającym się z wnioskiem o umieszczenie dziecka, porozumienie w sprawie przyjęcia dziecka oraz warunków jego pobytu i wysokości wydatków związanych z jego opieką i wychowaniem.

Analiza danych wskazuje, że tylko powiat bełchatowski i Miasto Skierniewice nie miały umieszczonych dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej funkcjonujących poza powiatem. W przypadku umieszczeń dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej poza powiatem właściwym ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, wszystkie powiaty zawarły porozumienia w sprawie przyjęcia dziecka oraz warunków jego pobytu i wysokości wydatków na jego opiekę i wychowanie. Z analizy danych wynika, że 836 dzieci przebywało w pieczy zastępczej poza powiatem właściwym ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej. Podkreślić należy, iż z punktu widzenia pracy z rodziną naturalną dziecka na rzecz jego powrotu do rodziny oraz zachowania trwałych i systematycznych kontaktów z osobami najbliższymi dziecku, w wielu przypadkach umieszczenie dziecka poza powiatem może stanowić poważne utrudnienie w osiągnięciu tego celu. Uwagę również zwraca fakt, iż brak na terenie powiatu placówek opiekuńczo-wychowawczych nie oznacza, że dzieci nie są umieszczane w tej formie opieki. Tak jest w przypadku powiatu brzezińskiego, łowickiego, łódzkiego wschodniego, poddębickiego oraz radomszczańskiego. Również wiele samorządów na terenie, których funkcjonują placówki opiekuńczo-wychowawcze decyduje się na umieszczenie dzieci poza powiatem, co oznacza, że posiadane zasoby są niewystarczające w stosunku do występujących potrzeb.

Tabela 6. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej poza powiatem w ramach zawartych porozumień, według powiatów

L.p.	Powiat	Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej
1.	bełchatowski	0	5
2.	brzeziński	8	5
3.	kutnowski	2	13
4.	łaski	1	17
5.	łęczycki	21	4
6.	łowicki	21	12
7.	łódzki wschodni	21	21
8.	opoczyński	14	5
9.	pabianicki	5	24
10.	pajęczański	4	16
11.	piotrkowski	42	12

12.	poddębicki	9	4
13.	radomszczański	46	44
14.	rawski	5	5
15.	sieradzki	1	19
16.	skierniewicki	1	17
17.	tomaszowski	2	9
18.	wieluński	6	11
19.	wieruszowski	7	4
20.	zduńskowolski	5	11
21.	zgierski	14	48
22.	M. Łódź	51	183
23.	M. Piotrków Tryb.	15	28
24.	M. Skierniewice	0	18
Ogółem		301	535

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

IX. Pobyt dzieci do 7. roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Zmiany związane z wiekiem dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych są elementem rozpoczętej w 2012 r. reformy pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 232 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, socjalizacyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego, w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2019 r. mogą przebywać dzieci powyżej 7. roku życia. Odnosząc się do cezur wiekowych można zauważyć, że wg stanu na 31 marca 2014 r. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało 224 dzieci w wieku do 7. roku życia, w tym 163 dzieci przebywało w placówkach typu socjalizacyjnego. W kontekście ustawowej normy mówiącej, iż od 1 stycznia 2015 r. w ww. placówkach opiekuńczo-wychowawczych nie mogą przebywać dzieci poniżej 7 r. życia należy zwrócić uwagę, że już obecnie koniecznym staje się takie planowanie kierowania dzieci do pieczy zastępczej aby możliwe było osiągnięcie norm ustawowych.

Najwięcej dzieci do 7. roku życia, bo aż 147 przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie Miasta Łodzi. W wielu przypadkach dzieci młodsze przebywające z placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywają razem ze starszym rodzeństwem. Poza powiatami na terenie, których nie funkcjonują placówki opiekuńczo-wychowawcze, bądź funkcjonują tylko placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego, dzieci do 7. roku życia nie przebywały również w placówkach na terenie powiatu: rawskiego i tomaszowskiego.

Jak wynika z obowiązujących przepisów za kilka miesięcy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych będą mogły przebywać dzieci, które mają ukończone 7 lat. Oznacza to, że dla dzieci młodszych powiaty powinny znaleźć miejsca w rodzinach

zastępczych lub rodzinnych domach dziecka. W wielu przypadkach może się to okazać bardzo trudne gdyż pomimo podejmowanych prób promocji rodzicielstwa zastępczego brak jest kandydatów na rodziców zastępczych. Należy również zaznaczyć, że część dzieci ma nieuregulowaną sytuację prawną, co uniemożliwia zgłoszenie dziecka do ośrodka adopcyjnego i przeprowadzenie procedury przysposobienia.

Wydaje się, że w obecnej sytuacji założenia ustawodawcy, że dzieci młodsze będą trafiały bezpośrednio do rodzin zastępczych, z przyczyn obiektywnych nie będą mogły być zrealizowane, a tym samym sytuacja dzieci nie ulegnie zmianie.

X. Zwiększenie pomocy finansowej

Zwiększenie pomocy finansowej dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje możliwość podniesienia, w drodze uchwały przez radę powiatu świadczeń pieniężnych dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, zwiększenia wysokości środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz wysokości środków finansowych na bieżące funkcjonowanie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, a także podniesienia pomocy dla osób usamodzielnianych. Na możliwość taką wskazuje art. 91, art.114 oraz art. 153 ww. ustawy.

W przypadku podniesienia świadczeń pieniężnych dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka inicjatywę taką podjął powiat kutnowski, łódzki wschodni, Miasto Łódź, oraz Miasto Skierniewice. W powiatach tych zostały podjęte stosowne uchwały i dotyczą:

- w powiecie kutnowskim - dofinansowania do wypoczynku, świadczenia na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki, a także wynagrodzenia dla rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka;
- w powiecie łódzkim wschodnim - dofinansowania do wypoczynku, świadczenia na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki;
- w Mieście Łodzi - wynagrodzenia dla rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka;

- w Mieście Skierniewice - wynagrodzenia dla rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Zwiększenie pomocy finansowej dla placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego

W przypadku zwiększenia wysokości środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz wysokości środków finansowych na bieżące funkcjonowanie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego uchwała taka została podjęta przez powiat: łęczycki, opoczyński, pajęczański, piotrkowski, wieruszowski, zgierski oraz Miasto Łódź. Należy podkreślić, że na terenie województwa łódzkiego placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego funkcjonują na terenie: powiatu kutnowskiego, łęczyckiego, opoczyńskiego, pajęczańskiego, piotrkowskiego, tomaszowskiego, wieruszowskiego, zgierskiego oraz w Mieście Łodzi. Zatem dwa powiaty, kutnowski i tomaszowski, nie podjęły uchwały zwiększającej wysokość środków finansowych dla placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Zwiększenie pomocy finansowej dla osób usamodzielnianych

Na pytanie Czy Państwa powiat podjął uchwałę, dotyczącą podniesienia pomocy dla osób usamodzielnianych (o której mowa w art. 153 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej)? 95,80% respondentów udzieliło negatywnej odpowiedzi. Tylko powiat zgierski podjął uchwałę dotyczącą podniesienia pomocy dla osób usamodzielnianych, w zakresie zwiększenia pomocy na zagospodarowanie.

Zwiększenie przez samorząd powiatowy: świadczeń pieniężnych dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, świadczeń na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz wysokości środków finansowych na bieżące funkcjonowanie placówki, a także pomocy dla osób usamodzielnianych, stanowiłoby niewątpliwie bardzo duże wsparcie w prowadzeniu tych form opieki oraz usamodzielnianiu się wychowanków. Z badań jednak wynika, że ponad 58 % powiatów województwa łódzkiego nie podjęło uchwał mających na celu zwiększenie ww. form pomocy. Należy jednak zaznaczyć, że decyzje o zwiększeniu pomocy uzależnione są od możliwości finansowych poszczególnych samorządów.

XI. Ponadgminne placówki wsparcia dziennego

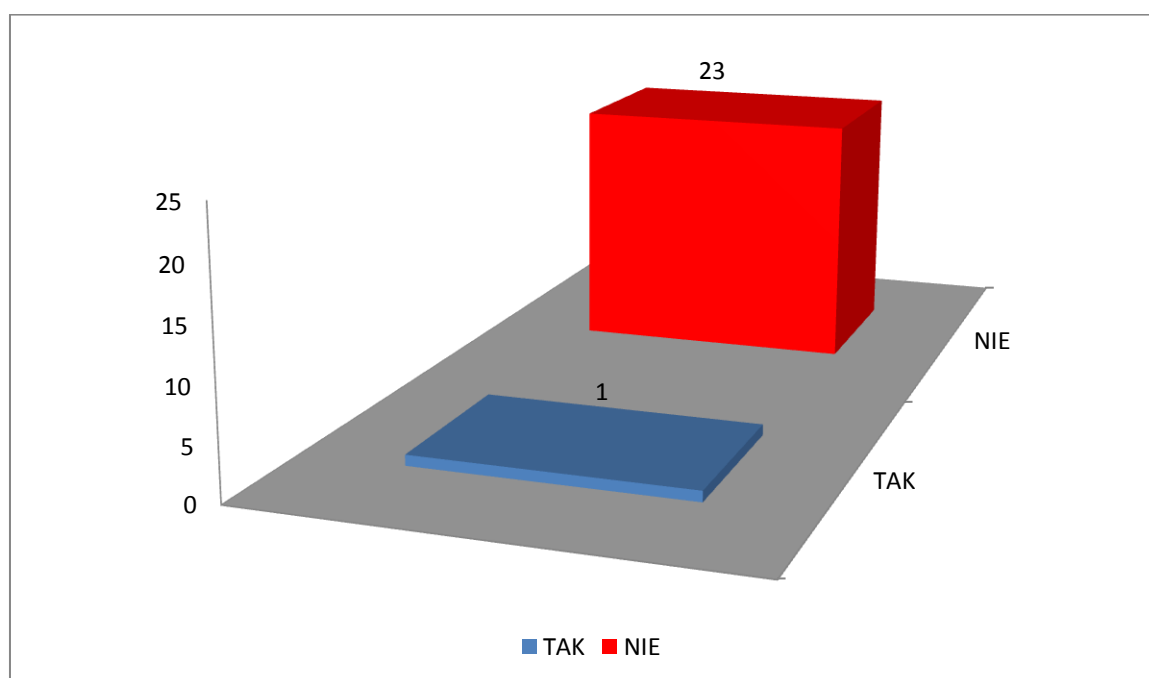
Placówki wsparcia dziennego udzielają rodzinie pomocy w sprawowaniu funkcji opiekuńczych, a także zapewniają wsparcie dzieciom sprawiającym trudności wychowawcze oraz zagrożonym niedostosowaniem społecznym. Placówki te wspierają rodzinę w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zapewniając

podstawowe potrzeby bytowe, rozwojowe, emocjonalne i społeczne dziecka. Propagują właściwe postawy i wartości, których niejednokrotnie brak jest w rodzinie biologicznej dziecka oraz starają się zapobiegać powielaniu patologicznych i negatywnych wzorców międzypokoleniowych.

Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Placówkę wsparcia dziennego może także prowadzić lub zlecić jej prowadzenie powiat – taka placówka jest placówką wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym.

W przypadku województwa łódzkiego placówki wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym prowadzi tylko powiat tomaszowski. Są to 2 placówki prowadzone w formie opiekuńczej. Należy jednak podkreślić, że ankieta nie zawierała pytania czy powiat zleca prowadzenie takiej placówki, co uniemożliwia całościowe dokonanie oceny.

Wykres 6. Czy Państwa powiat prowadzi ponadgminną placówkę wsparcia dziennego?

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

XII. Ocena zmian wprowadzonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

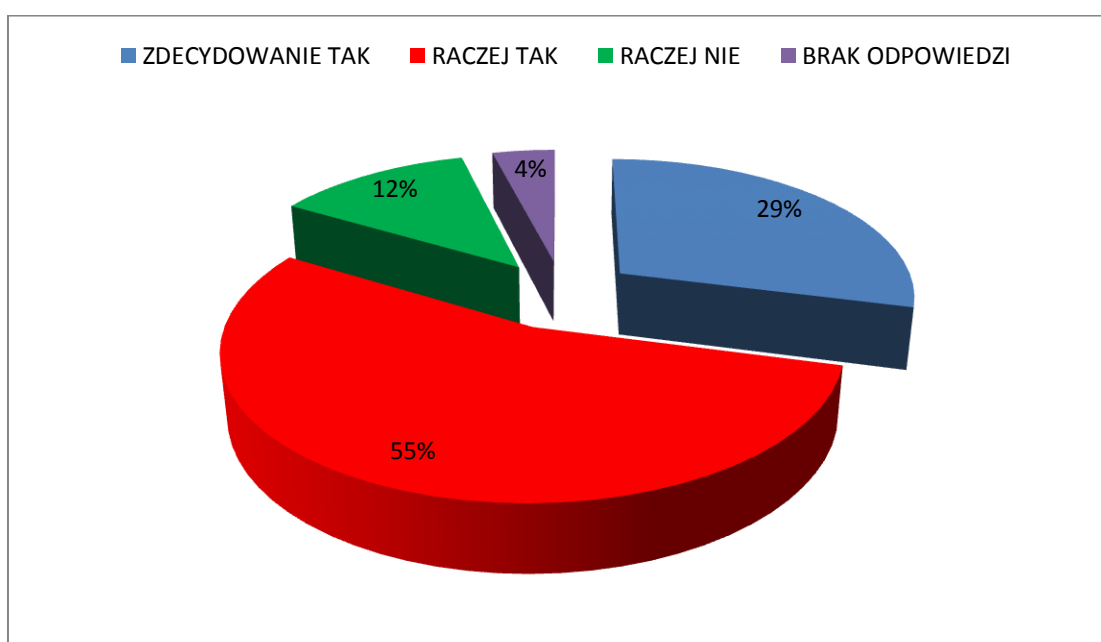
Ocena nowych form pomocy i wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej

Dzięki wprowadzeniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podjęto próbę stworzenia kompleksowych rozwiązań na rzecz rodziny

przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu, a także na rzecz dziecka i środowiska zastępczych form opieki.

Większość respondentów ocenia, że wprowadzone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nowe formy wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej, takie jak organizator rodzinnej pieczy zastępczej, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, rodziny pomocowe mają pozytywny wpływ na jakość realizowanych zadań. 29% respondentów ocenia wprowadzone zmiany zdecydowanie pozytywnie, a 55% pozytywnie. 12% badanych ocenia, że wprowadzone zmiany raczej nie mają pozytywnego wpływu na jakość zadań realizowanych na rzecz rodziny i dziecka, a 4% respondentów na zadane pytanie nie udzieliło odpowiedzi.

Wykres 7. Czy według Państwa opinii nowe formy pomocy i wsparcia wprowadzone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mają pozytywny wpływ na jakość zadań realizowanych na rzecz rodziny i dziecka?

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

W udzielonych odpowiedziach respondenci wskazują, iż wprowadzenie nowych form wsparcia umożliwia, w szczególności:

- lepszą organizację systemu;
- skuteczniejsze monitorowanie zasadności pobytu dziecka poza rodziną biologiczną;
- stałe i bezpośrednie wsparcie rodzin zastępczych w przedmiocie rozwiązywania problemów występujących w rodzinach;
- oddzielenie pracy administracyjno-biurowej (w szczególności decyzji administracyjnych) od pracy merytorycznej;

- zwiększenie monitoringu funkcjonowania rodzin zastępczych;
- objęcie rodzin wsparciem ze strony specjalistów zatrudnionych w ramach organizatora rodzinnej pieczy zastępczej (pracownika socjalnego, pedagoga, psychologa);
- interdyscyplinarne podejście w dokonywaniu oceny sytuacji dziecka;
- w chwili wystąpienia problemów szybkie ich rozwiązanie, co umożliwia poprawę relacji rodziców zastępczych z dziećmi;
- dostosowanie pracy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej do potrzeb rodziny zastępczej (co umożliwia zadaniowy czas pracy koordynatora);
- korzystanie przez rodziny zastępcze z wypoczynku, udział w szkoleniach, umożliwienie opieki nad dziećmi w czasie pobytu w szpitalu czy w sytuacjach losowych (wprowadzenie instytucji rodziny pomocowej);
- zapobieganie zjawisku wypalenia zawodowego osób prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej (wprowadzenie instytucji rodziny pomocowej);
- zwiększanie świadomości rodzin zastępczych na temat rodzicielstwa zastępczego.

Respondenci wykazują również słabe strony nowego systemu. Wskazują, iż:

- konieczne jest rozszerzenie katalogu osób mogących pełnić funkcję rodziny pomocowej (sugeruje się rozszerzenie kręgu osób uprawnionych do bycia rodziną pomocową o osoby zaprzyjaźnione i krewnych rodziny zastępczej, posiadających pozytywną opinię rodziny zastępczej);
- zmianie uległa jedynie nazwa osoby współpracującej z rodziną, z pracownika socjalnego na koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, a to nie zmieniło jakości świadczonych usług;
- zbyt wiele osób jest zaangażowanych w pracę z rodzinami zastępczymi, co powoduje, że rodziny te czują się „osaczone”;
- występuje zbyt duża rotacja osób zatrudnionych na stanowisku koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, co jest niekorzystne dla rodzin i destabilizuje pracę – po zmniejszeniu obciążenia liczbą środowisk pracowników socjalnych, którzy znają specyfikę pracy i są wysoko wykwalifikowani, można uzyskać wysokiej jakości pracę bez tworzenia nowych stanowisk;
- istnieje ryzyko, że funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej obejmą podmioty nie znające specyfiki pracy z rodzinami zastępczymi;
- wprowadzenie instytucji rodziny pomocowej powoduje konieczność zmiany środowiska dla małoletnich, co w przypadku dzieci małych narusza bezpieczeństwo i zwiększa ryzyko wystąpienia zaburzeń więzi.

Rozwiązania pozytywne i negatywne

Na pytanie „Proszę wymienić rozwiązania wprowadzone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które z perspektywy powiatu oceniacie Państwo za pozytywne oraz negatywne?” respondenci najczęściej wymieniali:

L.p.	Rozwiązania oceniane pozytywnie	Rozwiązania oceniane negatywnie
1.	Możliwość zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczenie liczby środowisk, z którymi współpracuje.	Tryb dokonywania oceny sytuacji dziecka - zbyt częste powoływanie zespołów dla dzieci do lat 3.
2.	Okresowe i zespołowe omawianie sytuacji dziecka i rodziny w konsultacji z przedstawicielami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.	Pozostawienie części świadczeń na „starych zasadach.”
3.	Dokonywanie przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oceny rodziny zastępczej i prowadzącego rodzinny dom dziecka.	Instytucjonalizowanie rodzin zastępczych (wypoczynek, rodziny pomocowe, dodatkowe formy pomocy).
4.	Obligatoryjność szkoleń dla rodzin zastępczych.	Brak jasnych kryteriów do oceny funkcjonowania rodzin zastępczych
5.	Rozdzielenie pomocy materialnej od wsparcia i pomocy merytorycznej.	Zwiększenie biurokracji (obowiązek prowadzenia dużej ilości dokumentów).
6.	Zacieśnienie i sformalizowanie współpracy z ośrodkiem adopcyjnym dotyczące np. obowiązku zgłaszania do ośrodków adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną.	Brak dotacji z budżetu państwa na realizację ustawowych zadań.
7.	Nowa płaszczyzna współpracy z asystentami rodziny – konkretny podział ról i zadań, nowe możliwości wymiany informacji i doświadczeń.	Prawo do wypoczynku zawodowych rodzin zastępczych – destabilizacja rodziny, konieczność przeniesienia wychowanka czasowo do innej rodziny burzy jego poczucie stabilizacji sytuacji, naraża dziecko na stres i poczucie niepewności.
8.	Wprowadzenie rodziny pomocowej.	Objęcie rodziny zastępczej opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na wniosek rodziny.
9.	Możliwość dofinansowania przez MPiPS zadań samorządu gminy i powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.	Przepisy prawne dotyczące ustalania odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej sprowadzają się do daleko posuniętej biurokracji podczas gdy nie są efektywne.
10.	Zmiany dotyczące instytucjonalnej pieczy zastępczej dotyczące np. standardu liczebności oraz wieku przebywających w placówkach dzieci.	Nieprecyzyjność ustawowych zapisów powodujących duże problemy z ich interpretacją.
11.	Ujednoczenie podstawy zatrudnienia pracowników pedagogicznych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.	Wprowadzenie przez ustawę świadczeń fakultatywnych.
12.	Brak kryterium dochodowego przy udzielaniu pomocy na kontynuowanie nauki dla osób usamodzielnianych.	Duże niedoszacowanie środków finansowych na wprowadzenie wszystkich rozwiązań przewidzianych w ustawie.

13.	Współfinansowanie przez gminy pobytu dziecka w pieczy zastępczej.	-
14.	Wytaczanie powództwa o zasądzenie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci przebywających w pieczy zastępczej.	-
15.	Wprowadzenie asystenta rodziny.	-
16.	Wprowadzenie nowych świadczeń dla rodzin zastępczych, w tym dofinansowanie do wypoczynku dzieci, utrzymanie lokalu mieszkalnego.	-

Należy jednak zwrócić uwagę, że to co w niektórych przypadkach respondenci uważają za rozwiązanie pozytywne w innym przypadku uważa się za rozwiązanie negatywne. Opinie rozbieżne dotyczyły m.in. wprowadzenia instytucji rodziny pomocowej czy obowiązku występowania o alimenty na rzecz dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

XIII. Problemy i bariery ograniczające realizację zadań dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Respondenci wskazywali, że najistotniejszymi problemami i barierami ograniczającymi realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są (według ważności):

- ograniczenia finansowe;
- ograniczenia kadrowe;
- brak kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
- bariery organizacyjne;
- brak jasnych i nie budzących wątpliwości interpretacyjnych przepisów prawnych;
- niechęć do podejmowania współpracy przez inne podmioty działające w obszarze rodziny i dziecka;

Powyższe zestawienie obrazuje, iż najczęściej wskazywaną barierą są ograniczenia finansowe, które w konsekwencji w bezpośredni sposób przekładają się na zatrudnienie pracowników (najczęściej wskazywano na niemożność zatrudnienia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, pedagoga, psychologa). Sytuacja finansowa wpływa także na wysokość wpłacanych świadczeń dla rodzin zastępczych oraz pomocy dla osób usamodzielnianych.

XIV. Formy wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej

Z przeprowadzonej ankiety wynika, że najczęściej stosowanymi przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie formami wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej są: prowadzenie poradnictwa i terapii, organizowanie szkoleń i warsztatów mających na celu podnoszenie kwalifikacji rodzin zastępczych oraz organizowanie grup wsparcia. Różnorodność form wsparcia kierowana do rodzin zastępczych i prowadzących rodzinny dom dziecka przedstawia poniższe zestawienie.

Formy wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej (według ważności):

- prowadzenie poradnictwa (pedagogicznego, psychologicznego, prawnego) i terapii;
- organizowanie szkoleń i warsztatów;
- organizowanie grup wsparcia;
- kampanie promujące rodzicielstwo zastępcze;
- udział w projektach;
- udział w imprezach o charakterze rekreacyjnym i integracyjnym (pikniki, wyjazdy na basen, festyny, imprezy okolicznościowe, wigilia itp.);
- rodziny pomocowe;
- obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego;
- zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- zatrudnienie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich;
- comiesięczna pomoc pieniężna na pokrycie kosztów utrzymania dziecka;
- możliwość skorzystania z fakultatywnych form świadczeń pieniężnych;
- pomoc w kontaktach z instytucjami np. sądem, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, organizatorami wypoczynku dla dzieci;
- pomoc wolontariuszy.

XV. Formy wsparcia osób usamodzielnianych

Usamodzielnianie wychowanków zarówno rodzinnych jak i instytucjonalnych form pieczy zastępczej to ważny, zarówno w wymiarze społecznym jak i finansowym, obszar działań służb społecznych. Przygotowanie wychowanków do radzenia sobie w dorosłym życiu powinno być nadrzędnym celem instytucji odpowiedzialnych za proces usamodzielnienia.

Wsparcie osób usamodzielnianych realizowane jest przede wszystkim poprzez udzielanie pomocy przewidzianej ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy tj. pomocy na:

- kontynuowanie nauki,
- usamodzielnienie,
- zagospodarowanie.

Poza wskazanymi w ustawie formami wsparcia pomoc dla osób usamodzielnianych realizowana jest również poprzez (według ważności):

- możliwość udziału w projektach systemowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- pomoc w uzyskaniu lokalu mieszkalnego;
- doradztwo zawodowe;
- poradnictwo specjalistyczne, w tym psychologiczne i prawne;
- organizowanie szkoleń i warsztatów;
- wsparcie opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub pracownika socjalnego;
- pomoc w uzyskaniu zatrudnienia;
- możliwość uczestnictwa w wycieczkach, obozach oraz imprezach integracyjnych i kulturalnych,
- możliwość zamieszkania w mieszkaniu chronionym;
- możliwość udziału w programach, których celem jest przygotowanie do samodzielnego życia;
- refundacja kosztów nauki na poziomie wyższym, związanych z opłatą czesnego.

Za szczególnie cenne respondenci wskazują udział osób usamodzielnianych w projektach systemowych, współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. W ramach realizowanych projektów usamodzielniani wychowankowie uczestniczą w zajęciach dotyczących aktywizacji zawodowej i społecznej, treningu kompetencji społecznych, szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe, kursach umożliwiających nabycie kwalifikacji zawodowych. Wychowankowie mają również możliwość wyrównywania braków edukacyjnych oraz udziału w stażach, a także wsparcia finansowego przy zakupie książek i pomocy naukowych, zwrotu kosztów dojazdu do szkoły, nauki języków obcych oraz ukończenia kursu prawa jazdy. Zakres i różnorodność form wsparcia zależy od inicjatywy poszczególnych powiatów.

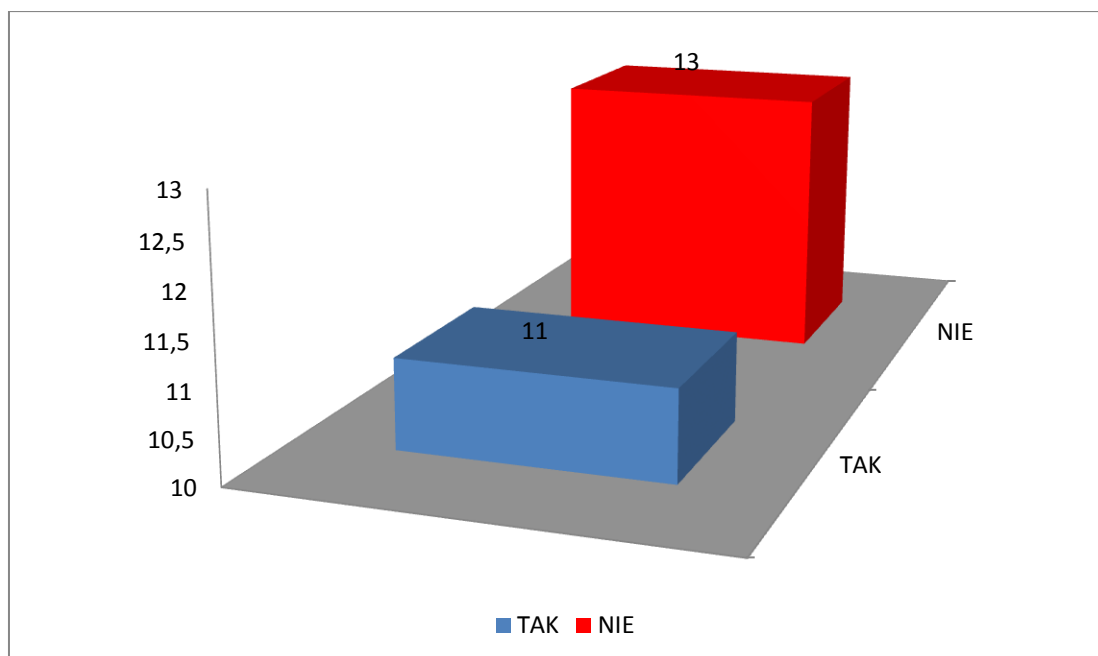
XVI. Współpraca z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego

Współpracę z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w zakresie realizacji zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej potwierdziło 11 Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, co stanowi 46% badanych. Realizację zadań zleca powiat: kutnowski, łęczycki, opoczyński,

piotrkowski, sieradzki, tomaszowski, wierszowski, zgierski, Miasto Łódź, Miasto Piotrków Trybunalski oraz Miasto Skierniewice. Ponad połowa, bo 13 Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, co stanowi 53% badanych wskazuje, że nie została podjęta współpraca w zakresie zlecenia zadań podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego, a głównymi przyczynami są: ograniczenia finansowe, brak potrzeb oraz brak podmiotów posiadających doświadczenia w realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej.

Wykres 8. Czy Państwa powiat zleca podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej?

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Powiaty współpracujące z podmiotami niepublicznymi najczęściej zlecają zadania dotyczące:

- prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, socjalizacyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego,
- prowadzenia poradnictwa specjalistycznego,
- prowadzenia szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
- organizowania dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka pomocy wolontariuszy.

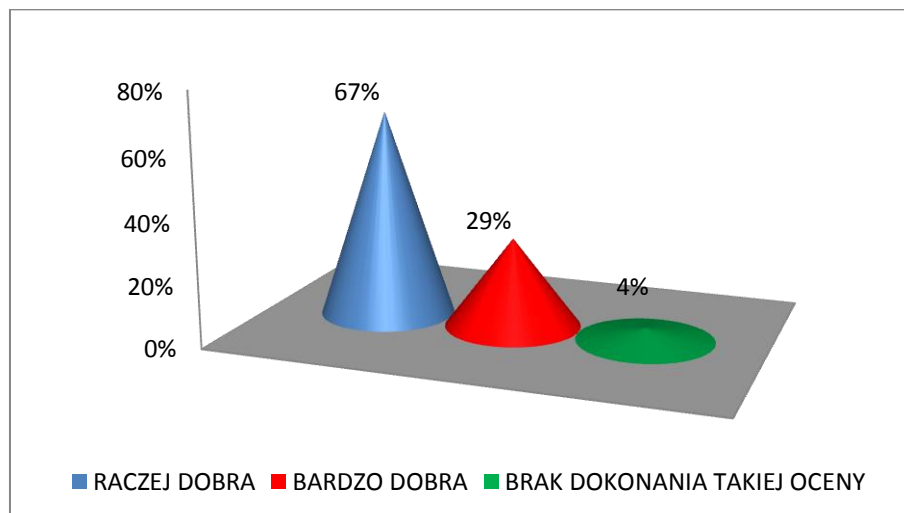
XVII. Ocena współpracy z instytucjami i podmiotami zajmującymi się wspieraniem rodziny i pieczęcią zastępczą

Podejmowanie i rozwój współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny jest podstawą efektywności nowo tworzącego się systemu. Z badań wynika, że wszystkie samorządy powiatowe z terenu województwa łódzkiego podejmują współpracę z: ośrodkami pomocy społecznej, instytucjami oświatowymi, policją, ośrodkami adopcyjnymi oraz sądem. Nie wszystkie samorządy podjęły współpracę z podmiotami leczniczymi oraz organizacjami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Na brak współpracy z podmiotami leczniczymi wskazuje 16,5% respondentów, a z organizacjami prowadzącymi działalność pożytku publicznego 25% badanych.

Ocena współpracy z ośrodkami pomocy społecznej

67% przedstawicieli samorządów powiatowych oceniło współpracę z ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu jako raczej dobrą. Pozostałe 29% uznało współpracę za bardzo dobrą. W jednym przypadku ocena taka nie została dokonana.

Wykres 9. Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu

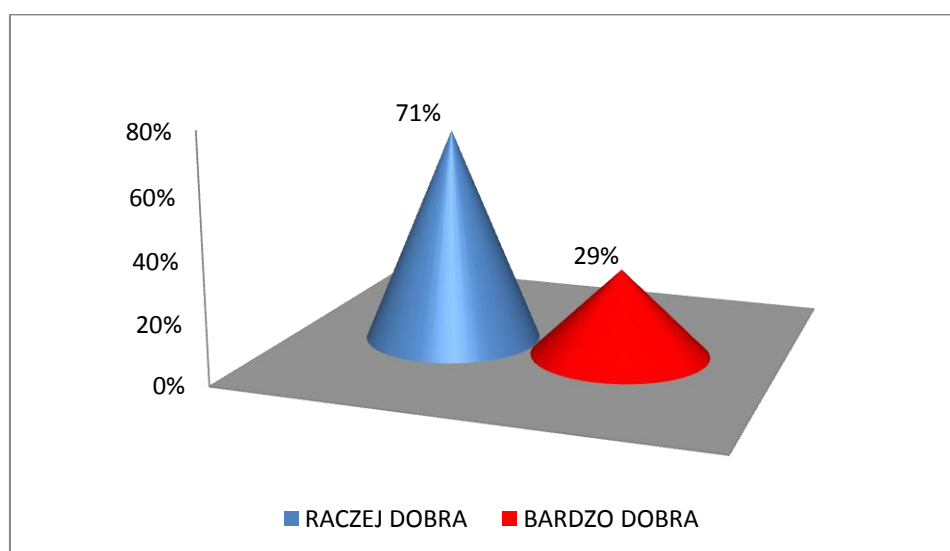
Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Ocena współpracy z instytucjami oświatowymi

Podobnie jak w przypadku współpracy z ośrodkami pomocy społecznej – 29% Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oceniło bardzo dobrze współpracę z instytucjami oświatowymi (szkołami, przedszkolami). Pozostałe 71% ocenia współpracę z instytucjami oświatowymi jako raczej dobrą.

Instytucje oświatowe pozwalają przede wszystkim na pozyskiwanie informacji o sytuacji edukacyjnej dziecka. W wielu przypadkach dają również możliwość pozyskiwania informacji o jakości sprawowanej nad dzieckiem opieki, jego problemach i relacjach z rodziną zastępczą. Pozwalają również na promowanie idei rodzicielstwa zastępczego.

Wykres 10. Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z instytucjami oświatowymi

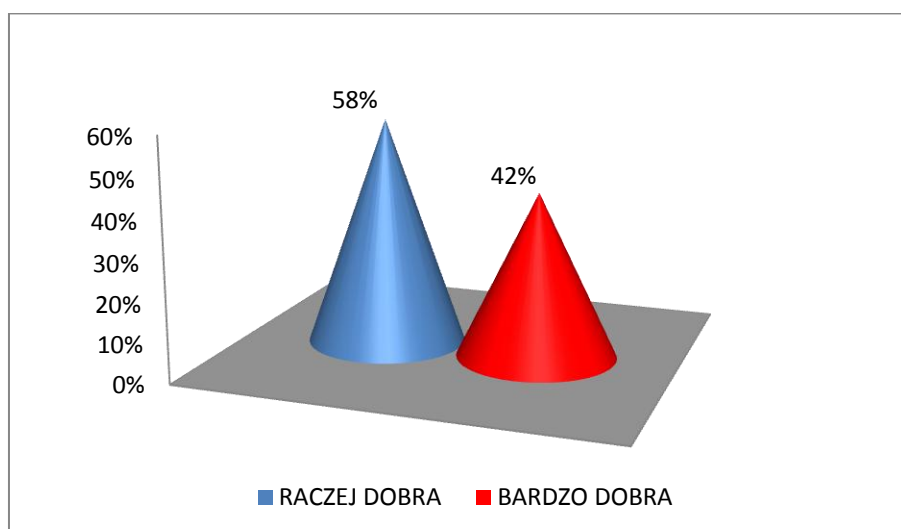
Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Ocena współpracy z Policją

Współpraca z Policją oceniana jest przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie wyłącznie pozytywnie. W przypadku 42% respondentów współpraca z Policją oceniana jest bardzo dobrze. Pozostałe 58% ocenia współpracę z Policją raczej dobrze.

Wsparcie Policji przy realizacji zadań związanych ze wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą jest bardzo ważne i niewątpliwie w dużym stopniu wpływa na sprawność funkcjonującego systemu.

Wykres 11. Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z Policją

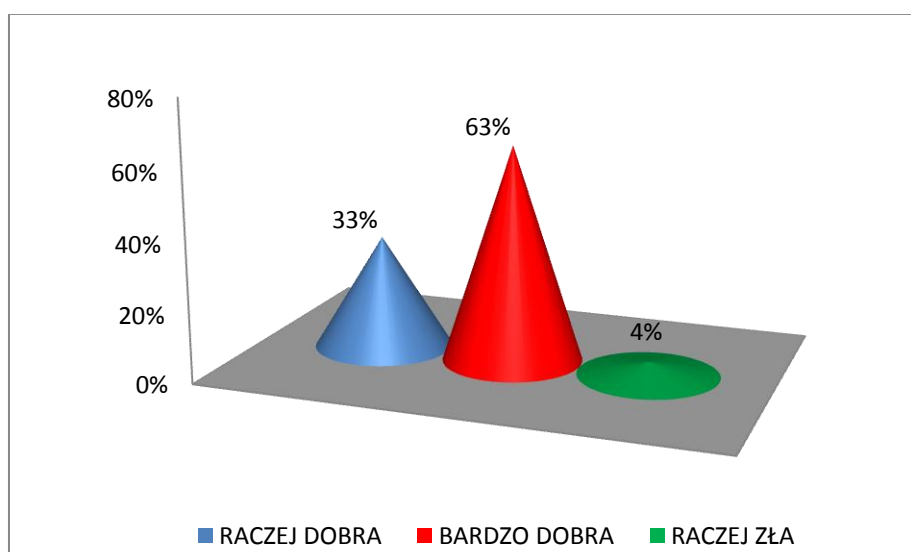

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Ocena współpracy z ośrodkami adopcyjnymi

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie bardzo wysoko oceniły współpracę z ośrodkami adopcyjnymi. Ośrodki adopcyjne, jako partner jednostek samorządu powiatowego zostały ocenione bardzo dobrze w 63% przypadków. Pozostałe 33% ocen było na poziomie dobrym. Tylko w jednym przypadku wskazane zostało, że współpraca z ośrodkiem adopcyjnym układa się raczej źle.

Wykres 12. Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z ośrodkami adopcyjnymi

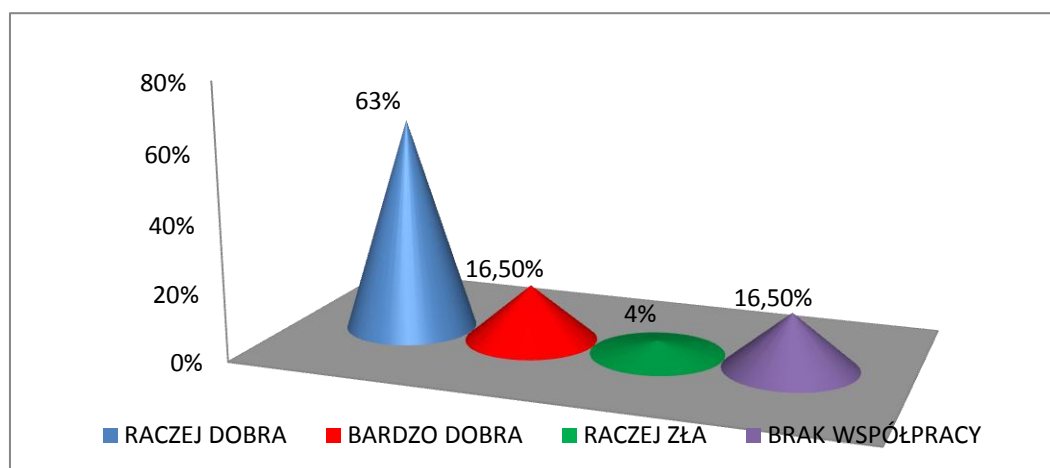

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Ocena współpracy z podmiotami leczniczymi

W przypadku oceny współpracy z podmiotami leczniczymi Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie w głównej mierze (63%) wypowiedziały się, że współpraca układa się raczej dobrze. W 16,5% przypadków współpraca została oceniona jako bardzo dobra, a 4% badanych oceniło współpracę z podmiotami leczniczymi jako raczej złą. Zaznaczyć należy, że na brak współpracy z podmiotami leczniczymi wskazuje 16,5% respondentów.

Wykres 13. Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z podmiotami leczniczymi

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

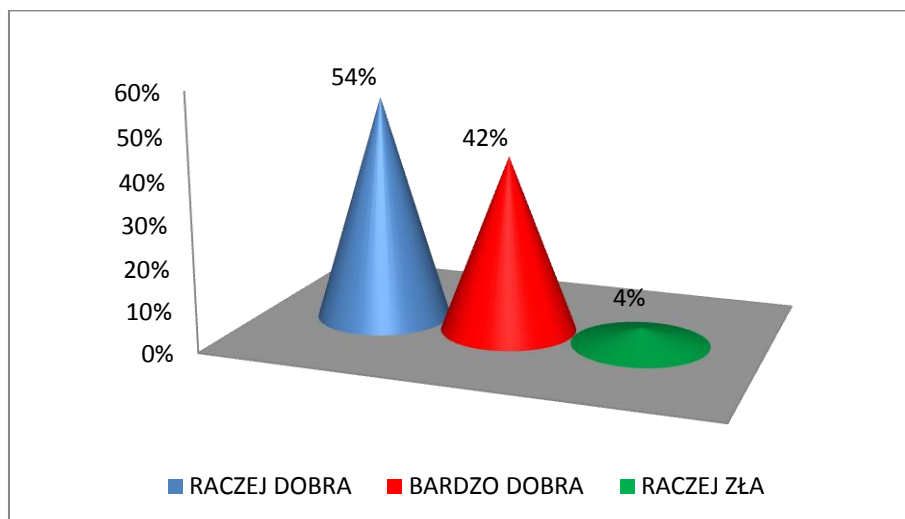
Ocena współpracy z sądem

Współpraca z sądem została oceniona jako raczej dobra przez 54% uczestników badania. W przypadku 42% respondentów współpraca z sądem została oceniona jako bardzo dobra, a 4% stanowią oceny raczej złe.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie współpracują z sądem na wielu płaszczyznach. Najczęstsze kwestie, których współpraca dotyczy to ustanawianie rodzin zastępczych, regulowanie sytuacji prawnej dzieci, opiniowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, a także umieszczenia dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej.

Sąd to kluczowy partner Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Dlatego ważne jest aby aktywność sądu rodzinnego nie polegała jedynie na przeprowadzeniu interwencji w formie umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, ale była elementem procesu pomocy i wsparcia dla rodziny.

Wykres 14. Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z sądem

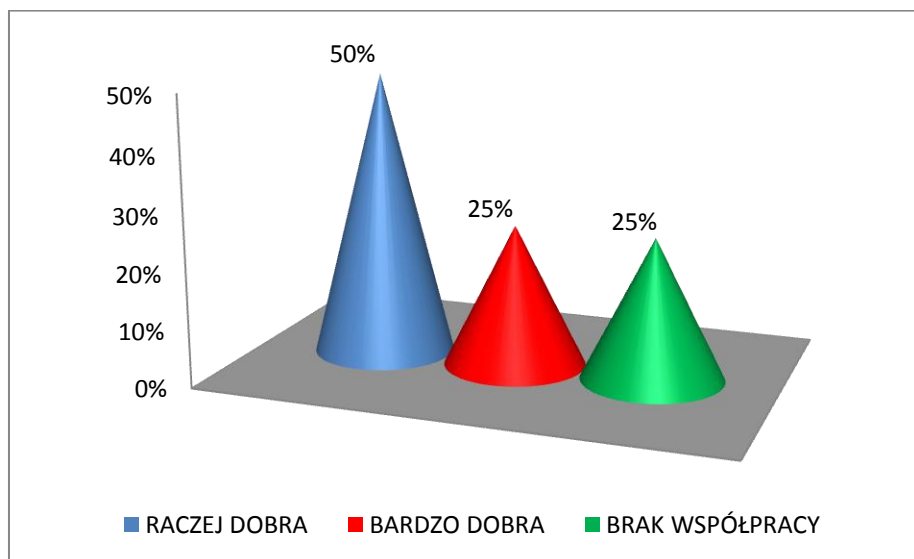

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Ocena współpracy z organizacjami pożytku publicznego

Współpracę z organizacjami prowadzącymi działalność pożytku publicznego zadeklarowało 75% Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. Współpraca ta oceniana jest jako raczej dobra (50%) lub bardzo dobra (25%). Na brak współpracy wskazuje 25% respondentów.

Wykres 15. Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z organizacjami prowadzącymi działalność pożytku publicznego

Źródło: Opracowanie RCPS na podstawie danych przedłożonych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Organizacje pozarządowe postrzegane są jako ważny partner w realizacji zadań samorządowych. Powyższe dane mogą wskazywać, że nie zawsze potencjał organizacji pozarządowych jest skutecznie wykorzystywany.

25% Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie wskazało również inne podmioty, z którymi na co dzień współpracują w realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Wskazane podmioty to: placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ZHP, areszt śledczy, OHP. Współpraca z tymi podmiotami oceniona została jako bardzo dobra.

XVIII. Podsumowanie

1. We wszystkich powiatach województwa łódzkiego funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej pełnią Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie.
2. 3-letni powiatowy program dotyczący rozwoju pieczy zastępczej został opracowany przez wszystkie powiaty.
3. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej zostali zatrudnieni w 23 powiatach województwa łódzkiego.
4. Rodziny pomocowe funkcjonują w 7 powiatach województwa łódzkiego.
5. W 23 powiatach województwa łódzkiego prowadzone są szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.
6. W województwie łódzkim funkcjonuje ponad 3100 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których wychowuje się ponad 4400 dzieci.
7. Na terenie województwa funkcjonują 64 placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym: 43 typu socjalizacyjnego, 2 typu interwencyjnego, 1 typu specjalistyczno-terapeutycznego oraz 18 typu rodzinnego. Placówki dysponują 1261 miejscami.
8. Brak na terenie niektórych powiatów placówek opiekuńczo-wychowawczych nie oznacza, że dzieci potrzebujące opieki umieszczane są wyłącznie w rodzinnych formach pieczy zastępczej. W wyniku zawartych porozumień dzieci umieszczane są w placówkach funkcjonujących poza powiatem miejsca zamieszkania dziecka.
9. Według stanu na 31 marca 2014 r. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało 224 dzieci w wieku do 7. roku życia. Istnieje zatem duże zagrożenie, że od 1 stycznia 2015 r. nie będzie możliwe spełnienie, przez niektóre powiaty, ustawowej normy mówiącej, że w placówkach opiekuńczo-wychowawczych mogą przebywać dzieci powyżej 7. roku życia.
10. 42% powiatów województwa łódzkiego zwiększyło w drodze uchwały niektóre formy świadczeń pieniężnych dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, środki finansowe na utrzymanie dziecka w placówce

opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz środki finansowe na bieżące funkcjonowanie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, a także pomoc dla osób usamodzielnianych.

11. Placówki wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym prowadzi tylko jeden powiat – tomaszowski.
12. Zmiany wprowadzone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oceniane są raczej pozytywnie. Występują jednak bariery uniemożliwiające sprawniejsze funkcjonowanie nowego systemu.
13. Wszystkie powiaty udzielają wsparcia rodzinom zastępczym, rodzinnym domom dziecka oraz osobom usamodzielnianym. Zakres i różnorodność form wsparcia zależy od inicjatywy poszczególnych powiatów.
14. Ponad połowa powiatów nie zleca realizacji zadań z zakresu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego.
15. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie oceniają większość swoich partnerów, z którymi współpracują w realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, pozytywnie.

Spis tabel i wykresów

L.p.	Numer	Tytuł	Strona
Tabele			
1.	1	Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej według powiatów	5
2.	2	Liczba rodzin zastępczych według powiatów	9
3.	3	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych według powiatów	10
4.	4	Liczba rodzinnych domów dziecka oraz liczba umieszczonych dzieci według powiatów	11
5.	5	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych według powiatów	13
6.	6	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej poza powiatem w ramach zawartych porozumień, według powiatów	14
Wykresy			
7.	1	Czy liczba aktualnie zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w Państwa opinii zabezpiecza występujące w tym zakresie potrzeby?	6
8.	2	Czy na terenie Państwa powiatu funkcjonują rodziny pomocowe?	7
9.	3	Podmioty prowadzące szkolenia	8
10.	4	Struktura rodzin zastępczych w województwie łódzkim	10
11.	5	Struktura dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w województwie łódzkim	12
12.	6	Czy Państwa powiat prowadzi ponadgminną placówkę wsparcia dziennego?	18
13.	7	Czy według Państwa opinii nowe formy pomocy i wsparcia wprowadzone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mają pozytywny wpływ na jakość zadań realizowanych na rzecz rodziny i dziecka?	19
14.	8	Czy Państwa powiat zleca podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej?	25
15.	9	Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu	26
16.	10	Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z instytucjami oświatowymi	27
17.	11	Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z Policją	28
18.	12	Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z ośrodkami adopcyjnymi	28

19.	13	Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z podmiotami leczniczymi	29
20.	14	Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z sądem	30
21.	15	Ocena współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z organizacjami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	30